

YATAKLI TEDAVİ KURUMLARINDA VERİMLİLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN İHMAL EDİLMEMESİ GEREKEN İKİ ÖNEMLİ FAKTÖR

Dr. Sencer Ozan TOKER*

Verim veya randıman denilince akla öncelikle şu tanım gelmektedir: Elde edilen faydalı işle, bu işle elde etmek için harcanan veya tüketilen işle arasında ki orandır. Kâr amacıyla mal üreten ticari kuruluşlarda verim şu şekilde formüle edilebilir: "çıktı + kâr/girdi."

Kâr amacı gütmemesi gereken Kamu Yataklı Tedavi Kurumları gibi kuruluşlarda verim, yapılan hizmetin (çıktının), mevcut güçle yapılması gereken hizmete (elde edilmesi gereken çıktıya) bölünmesi ile hesaplanır. Kısaca "çıktı/gereken çıktı" şeklinde bir formül oluşturulabilir. **Bu formülün kapsamında kâr yapma olgusu yoktur!**

Günümüzde Sağlık Ekonomistleri, Tıbbi Yönetim Uzmanları gibi araştırmacıların ortaya koydukları çok önemli bir bulgu da şöyledir: **Yataklı tedavi kurumları için verimlilik YİO (Yatak İşgal Oranı. yüzde olarak) ile doğru orantılı, OKS (Bir hastanın hastanede Ortalama Kalış Süresi, gün olarak) ile ters orantılıdır.** Başka bir ifadeyle hastanelerde YİO'nun arttırılmasıyla ve/veya OKS'nin azaltılmasıyla verimde artış sağlanabilecektir. Görülüyor ki YİO'nun azalması ve OKS'nin artması yataklı tedavi kurumlarında verimsizliği beraberinde getirecektir.

YİO'nı azaltan, OKS'ni arttıran yani hastanelerde verimsizliği beraberinde getiren olumsuz faktörler Tablo 1 ve 2'de sunulmuştur.

Türkiye'mizdeki tüm yataklı tedavi kurumlarının yıllık bazda YİO değerlerinin ortalaması (yani tüm Türkiye'nin YİO), % 50-60 arasında değişmektedir. Bu değer diğer birçok ülkeye göre oldukça azdır. Kanada'da % 100'den fazla, Japonya'da % 90'lara yakın, İsrail'de % 90'dan fazla, Yunanistan'da % 70'lerde YİO'larına rastlanırken, Türkiye'de 1990'daki YİO % 56,9'dur.

OKS açısından ise Türkiye'mizdeki değerler daha olumlu bir tablo çizmektedirler. OKS Kanada'da 18 gün civarında, İsrail'de 7,13 gün, Yunanistan'da 13-14 gün civarındayken, Türkiye'de 1990 yılında 6,9 gün olarak tespit edilmiştir. Yapılan bir çalışmada, yarıya yakını boş olan hastane yataklarının kullanım oranının (YİO'nun) % 10 arttırılması, veya bir hastanın OKS'nin 1 tek gün eksiltilmesiyle, hastanedeki verimsiz işletimden dolayı oluşmuş atıl güç kapasitesinin 1/4'nün, (ek güç gerekmeden) hizmete sunulabileceği ortaya konmuştur.

Tablo 1 : YİO'nı Azaltan Faktörler.

- 1— Sağlığa yetersiz mali kaynakların ayrılması, (*)
- 2— Sağlık personelinin kalite ve kantite açısından yetersizliği. (*)
- 3— Sağlık hizmetinin kesintili üretilmesi, (*)
- 4— Hasta yatırma oranının küçültülmesi, (*)
- 5— Hasta yataklarının hekimler arasında paylaşılması, (*)
- 6— Ülkede gereğinden fazla sayıda hasta yatağının mevcudiyeti,(!)
- 7— Hastane dışı bakım yurtlarının ve organize ev tedavisinin varlığı,(!)

(*) Türkiye açısından geçerlidir.

(!) Türkiye açısından geçerli değildir.

Tablo 2 : OKS'ni Arttıran Faktörler.

- 1— Sağlığa yetersiz mali kaynakların ayrılması,
- 2— Sağlık personelinin kalite ve kantite açısından yetersizliği,
- 3— Hastalık tanılarının sürelerinin uzaması,
- 4— Hastane içi enfeksiyonların olması,
- 5— Hasta yatırma ve çıkarma işlemlerindeki gecikmeler,
- 6— Gereksiz tıbbi ve cerrahi tedaviler,
- 7— Hastanın hiçbir katkısının olmadığı toplu ödeme sisteminin (sağlık sigortalarının) sağlık sektöründeki mevcudiyeti.

— Yukarıdaki tüm faktörler Türkiye açısından geçerlidir.

Sağlık hizmetlerinin sunulmasındaki güçlükler, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde daha olumsuz bir biçimde hissedilmektedir. Sadece YİO'nı arttırarak, ve/veya OKS'ni azaltarak kısa vadede bir verimlilik artışı hemen gözlenecektir. Böylece, ilave klinikler ve hasta yatakları oluşturmak, ek hastane binaları yapmak gibi maliyetleri çok fazla olan çeşitli sağlık yatırımlarının yapılması açısından belli bir ek süre, ve verimlilik artışına bağlı olarak da ilave mali kaynaklar kazanılmış olacaktır. Bu durum da Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından tercih edilecek bir durumdur.

KAYNAKLAR :

1. Halter S. - Factors Affecting Length of Stay in Hospitals - W.H.O. European Com. Pub., Kopenhag, 1968
2. Mc. Nerney W.O - Hospitals and Medical Economics - Chicago, 1962.
3. Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi - Meydan Yayınevi, İstanbul, 1973, Cilt: XII, s: 575.
4. Okyay E. - Relation between Beds and Length of Stay - Cento Seminar on Hospital Administration, Karachi, 1973.
5. Yalçın M.A. - Yataklı Tedavi Kurumlarında Verim ve Hasta-Hekim-Gider İlişkileri - Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıbbi Yönetim Programı Doktora Tezi, İzmir, 1991.
6. Yalçın M.A., Yalçın A.S., Okyay E. - Hastane Veriminin Hasta ve Hekim ile İlişkileri - Ege Tıp Dergisi (E.Ü.T.F. Yayını Organı, Bornova, İzmir.), Cilt: 31. Sayı : 1, Ocak 1992, s:71-75
7. Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1990 - Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 545, Ankara, 1991.